

5. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – 128 с.

Кулиш Л. А. Веб-технологии в системе информатичной подготовки будущих учителей технологий

В статье рассматривается необходимость в специалистах с художественным образованием. Акцентируется внимание на проблеме эффективного использования компьютерной графики. В организациях, где разрабатывают веб-страницы, появились специалисты с художественным образованием. Проектирование будет наиболее эффективным, когда веб-сайтами занимаются профессиональные художники и программисты. Графика компьютера является основным инструментом веб-дизайнера. Для профессионального подхода к созданию веб-страницы необходимы знание специальных дисциплин – технической и компьютерной графики, потому что веб-страницы является совокупностью разных элементов, таких как цвет, форма, композиция информационного содержания, шрифт и тому подобное.

В веб-дизайне используются два способа проектирования: 1) компонование элементов дизайна с помощью рисунка; 2) компонование с помощью компьютерной программы.

Ключевые слова: Интернет, веб-технологии, учитель технологий, веб-сайт, компьютерная графика, веб-дизайн.

KULISH L. A. Web-technologies in system informatization of preparation of future teachers of technology.

In the article is considered experts necessity with artistic education. By means of web site is turned attention on problem effective usage the computer graphics. In organizations, where web page developed, appeared experts with artistic education. Projection is most effective when websites engaged professional artists and programmers. Computer graphics is basic instrument web designer. For a professional approach to building Web pages, you need a special knowledge of the discipline, as a technical, computer graphics, because the web page is a collection of various elements such as color, shape, composition maintenance, type, etc.

In web design uses two projection method: 1) comparison of the design elements to help the picture; 2) comparison with the computer program.

Keywords: the Internet, to web-technology, teacher of technologies, web site, computer graphic arts, web-design.

УДК 37.015.31:504

**Курилович А. Ю.
Львівський національний університет
імені Івана Франка**

**ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

У статті здійснено аналіз наукових досліджень щодо обґрунтування проблеми екологічного виховання учнів початкових класів. На підставі сучасних наукових досліджень проаналізовано підходи та концепції українських та зарубіжних учених щодо сутності та

змісту виховання загалом та екологічного виховання зокрема. Визначено специфіку суб'єктнісного підходу до організації екологічного виховання та з'ясовано функції суб'єктів екологічного виховання. Схарактеризовано екоцентричну концепцію сучасного виховання; з'ясовано шляхи гуманізації виховного процесу у рамках екологічного виховання. Узагальнено особливості та специфіку екологічного виховання учнів початкових класів в умовах сьогодення, визначено його педагогічні умови та психологічне підґрунтя.

Ключові слова: виховання, екологічне виховання, учні початкових класів, суб'єктнісний підхід, екоцентрична концепція, гуманізація.

Одним із стратегічних напрямків розвитку сучасної системи освіти у нашій країні є формування екологічної культури особистості, виховання у кожного школяра позитивного ставлення до навколишнього світу, бо, як зазначав ще В. О. Сухомлинський, “у дитини, яка вихована в умовах дефіциту спілкування з природою, розвивається емоційна глухота, агресивність у ставленні як до людей, так і до об'єктів природи”. Ось чому таким важливим є формування емоційно-естетичного, духовного світу людини, де переважає почуття співпереживання до всього живого. Особливо актуалізується ця проблема у початковій школі, оскільки саме цей вік дитини дає змогу створити благодатне поле для найкращого формування екологічної свідомості та відповідної природоохоронної діяльності.

Метою статті є аналіз екологічного виховання учнів початкових класів як педагогічної проблеми.

Дослідження сучасних науковців в останні десятиліття (І. Д. Бех, А. М. Бойко, В. Г. Кремень, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинська) у галузі теорії виховання дають змогу окреслити нові підходи та стратегії. Для нас важливо, якою мірою новітні досягнення теорії виховання щодо розробки концептуальних положень про сучасне виховання сприятимуть створенню парадигми екологічного виховання в системі початкової освіти. У працях учених звертаємо увагу на ті аспекти і підходи, які органічно інтегруються в сучасну концепцію екологічного виховання.

При конструюванні концепції екологічного виховання фундаментального значення набуває саме розуміння поняття “виховання”, яке в науковому дискурсі трактується неоднозначно. Розглянемо деякі з них:

1. Виховання – це “система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості” [13, с. 342; 8, с. 10-13].

2. “Виховання передбачає озброєння людини певною сумою суспільно необхідних знань, умінь і навичок, підготовку її до життя і праці в суспільстві, до дотримання норм і правил поведінки в цьому суспільстві, до спілкування з людьми, взаємодії з його соціальними інструментами” [9, с. 24].

3. Виховання – це процес цілеспрямованої, систематичної,

організованої і планомірної взаємодії вихователя і вихованця, під час якого відбувається вплив на свідомість, підсвідомість, пізнавальну, емоційно-вольову та мотиваційну сфери вихованця з метою формування у нього наукового світогляду, високих моральних, громадських і професійних рис для формування його особистості [15].

Ми свідомо обмежили кількість визначень. Але саме вони, на нашу думку, є виразниками основних підходів до розуміння виховання на сучасному етапі педагогічної науки. Перше визначення акцентує увагу на всебічності виховання, друге – на сумі знань, умінь та навичок, третє апелює до суб'єктності виховання, його культурологічності. У сучасних дослідженнях превалюють суб'єкт-суб'єктні взаємини щодо учасників виховного процесу, усвідомлення людини як найвищої цінності [2]. Суб'єкт-суб'єктні відношення у вихованні передбачають розгляд особистості дитини і як об'єкта, і як суб'єкта виховання. У новій парадигмі виховання включає одним з основних положень є те, що школяр в процесі виховання "реалізує функції і об'єкта, і суб'єкта виховання" [10, с. 22].

У цілому, аналіз найбільш сучасних і типових визначень поняття виховання характеризується тим, що від поглядів на цей процес як зовнішній вплив на дитину, педагогіка послідовно переходить до розуміння його як двобічного. Це дає підставу трактувати виховання не як вплив учителя на школяра чи колективу дітей на учня з метою формування якостей особистості або засвоєння знань, умінь і навичок, а як цілеспрямовану, педагогічно доцільну морально-естетичну взаємодію двох рівних партнерів.

Для екологічного виховання школярів початкових класів це має важливе значення, оскільки їх особливості надають можливість цілеспрямовано і різнобічно коригувати стосунки школяра як об'єкта усіх педагогічних дій. Учень виступає також і суб'єктом цих взаємин, позаяк від нього залежить спосіб оцінки різних дій, їхнього сприйняття чи несприйняття, передусім, на емоційному рівні. А з другого боку, він і сам може впливати на інших: однолітків, педагогів, фахівців під час спілкування.

Викладені міркування дають змогу стверджувати про особистість школяра як суб'єкта у виховному процесі, хоча найсприятливішим віком для розвитку суб'єктнісних начал учнів є підлітковий період. Суб'єктність може існувати в усвідомленому і неусвідомленому вигляді. Її виявлення спостерігається на рівні рефлексії. Важливо, щоб учень усвідомив свою суб'єктність. Саме "свобода вибору мети, способів і засобів її реалізації" є найважливішою характеристикою суб'єктності [11, с. 105].

Попри визнання людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритети, все ж зазначаємо, що для системи екологічного виховання цей постулат набуває певної модифікації.

Це пов'язано передусім із відношеннями в системі координат “людина – природа”. Нові педагогічні засади щодо формування ціннісного ставлення людини до природи, спроби обґрунтування Всесвіту (природи) як сфери етики (праці І. Добронравова, В. Крисаченко, К. Корсак, Л. Нечипоренко, Л. Сидоренко) заклали підвалини розуміння природи як вищої планетарної цінності. Тобто і людина, і природа в ціннісному аспекті є тотожними величинами. Тоді як “аналіз традиційних підходів до екологічного виховання виявляє загальну тенденцію відмежовування себе від природи (“я” – природа), коли взаємовідносини живих істот розглядаються за межами людської діяльності, коли кожна істота є насамперед об’єктом вивчення і лише потім – живою істотою” [4, с. 28]. Традиційний підхід, як бачимо, базується на ідеях антропоцентризму, сутність якого розкривається передусім у таких світоглядних принципах:

1. Найвищою цінністю є людина. Усе інше у довкіллі цінне настільки, наскільки корисне людині. Довкілля – це власність людини, і вона може розпоряджатись ним на власний розсуд.

2. Світ має ієрархічну будову. Вершину ієрархії займає людина, середину – речі, створені людиною, фундамент – об’єкти природи, які, в свою чергу, упорядковуються залежно від корисності для людини.

3. Метою взаємодії з навколишнім середовищем є використання його для задоволення тих або інших потреб людини, для отримання нею “корисного продукту”. Природа – це об’єкт дії людини, а не самодостатній суб’єкт.

4. Розвиток довкілля повинен підкорюватися розвитку людства [7].

Коли ж ми в цьому процесі не вичленовуємо людину поза природою, а розглядаємо в одній суцільній площині з нею, визнаючи її таким же членом Всесвіту, як і природа, тоді, очевидно, правомірніше говорити про екоцентричну концепцію екологічного виховання [4, с. 77-80].

Екоцентрична концепція характеризується такими особливостями:

1. Найвищою цінністю є гармонійний розвиток людини і природи. Людина – не власник природи, а один з членів природного співтовариства.

2. Відмова від ієрархічної будови світу. Розум людини не дає їй привілеїв, а навпаки накладає на неї додаткові обов’язки щодо довкілля. Соціум не протистоїть світу природи, вони є елементами єдиної системи.

3. Метою взаємодії з природою є максимальне задоволення як потреб людини, так і усього природного співтовариства. Людині немає звідки брати засоби існування, окрім як з навколишнього середовища. Але вона повинна не тільки брати, але й давати. Вплив на природу замінюється взаємодією з нею.

4. Розвиток природи і людства мислиться як процес коеволюції, взаємовигідної єдності [7, с. 22].

Учені також розглядають біоцентричну концепцію екологічного виховання, яка ґрунтується на таких засадах:

1. Найвищу цінність має природа. Людство повинно підкоритись природі. Уся діяльність людини оцінюється лише з погляду корисності для довкілля.

2. Ієрархічна картина світу має такий вигляд: на вершині піраміди знаходиться природа, а в її основі – людство, що спрямувало свій потенціал на службу природі.

3. Метою взаємодії з природою є збереження її недоторканою в усьому різноманітті форм і видів, у тому числі й тих, які шкодять як людству у цілому, так і окремій людині.

4. Розвиток природи мислиться як процес, котрому має бути підкорений розвиток людства [7, с. 22].

Як бачимо, ідеї антропоцентризму, екоцентризму, біоцентризму фундаментально впливають на формування ціннісної шкали екологічного виховання зокрема і виховання та науки загалом. Думаємо, що сучасна наукова парадигма має концентрувати свої зусилля над розвитком та впровадженням екоцентризму в наукову систему координат.

Для школярів не характерне цілісне сприйняття природи, вона “розібрана” різними навчальними дисциплінами. Спроба розкриття її цілісності традиційно здійснюється в процесі естетичного виховання (переважно в дисциплінах біологічного циклу). Аналізуючи чинні програми початкової школи для загальноосвітніх закладів, робимо висновок про те, що можливість вчителя запропонувати школярам певний блок діяльності, безпосередньо спрямованої на еколого-виховний компонент, обмежується кількома годинами. Але ж екологічне виховання має здійснюватись протягом всього вивчення курсу навчальних дисциплін.

Нова парадигма виховання безпосередньо пов'язана з гуманізацією суспільства, що розвивається. “У сучасний період особистісно гуманістична орієнтація освіти і виховання стає загальноновизнаною”, – підкреслює Ш. Амонашвили [1, с. 11].

Гуманістична парадигма виховання ґрунтується на педагогічно доцільних, гуманних суб'єкт-суб'єктних взаєминах педагогів і школярів.

Гуманізація виховання реалізується шляхом наповнення гуманістичним сенсом всіх форм свідомості та спілкування між людьми. Важливе місце в цьому процесі посідає гуманне ставлення вихователя до вихованців, гуманістична орієнтація їхньої поведінки, формування у них гуманних якостей. Спеціальні умови повинні сприяти розв'язанню завдань не правового, а етичного виховання [14, с. 80-84; 5, с. 7]. Отже, гуманістичне ставлення є тим дієвим механізмом, на якому базується виховання.

Актуальність цього положення для екологічного виховання пояснюється, на наш погляд, підвищенням загальної, і зокрема, екологічної культури, за останні роки, що не може не позначатися на процесі екологічного виховання. Педагог в процесі екологічного виховання спирається на довіру, чуйність й інші позитивні якості особистості школяра. Учитель початкової школи має незаперечний авторитет в учнів, що пояснюється також і віковими особливостями. Все це сприяє встановленню гармонійних взаємин і в цілому позитивно впливає на педагогічний процес.

Висновки. Спираючись на наукові основи концепції виховання в школі загалом, учнів молодшого шкільного віку зокрема, педагогічна наука стоїть перед завданням цільового і ціннісного оновлення виховного процесу, необхідністю конструювання нових моделей дії на свідомість і чуттєву сферу школярів відповідно до гуманістичних цінностей нашого суспільства. Саме на таких підходах має будуватися концепція екологічного виховання молодших школярів, яку слід розглядати як динамічну систему.

Використана література:

1. *Амонашвили Ш. А., Загвязинский В. И.* Паритеты, приоритеты и акценты в теории и практике образования / Ш. А. Амонашвили, В. И. Загвязинский // Педагогика – № 2. – 2000. – С. 11-16.
2. *Бех І. Д.* Виховання особистості : у 2 кн. – Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади / І. Д. Бех. – К., 2003
3. *Воронюк М. О.* “Глибинна екологія” в системі екологічної освіти та виховання / М. О. Воронюк // Матеріали міжнародної конференції-ярмарки “Екологія и образование: вопросы теории и практики”. – Черкассы. – 1998. – С. 28-29
4. *Воронюк М. О.* Психолого-педагогічні основи нетрадиційних методів екологічної освіти і виховання / М. О. Воронюк, В. О. Скребець, В. В. Грубінко // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2000. – № 1. – С. 77-80
5. *Гончаренко С. У.* І все таки – гуманізація / С. У. Гончаренко // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1. – С. 7.
6. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник [Текст] / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 430 с.
7. *Дерябо С. Д., Ясвин В. А.* Экологическая педагогика и психология / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Ростов-на-Дону : “Феникс”, 1996. – 480 с.
8. *Захмарна К. П.* Формування в учнів відповідального відношення до природи / К. П. Захмарна // Початкова школа. – 2005. – № 3. – С. 10-13.
9. *Ильина Т. А.* Педагогика. Курс лекций : учебное пособие для студентов пед. институтов / Т. А. Ильина. – М. : Изд-во Просвещение. – 1984 г. – 496 с.
10. *Караковский В. А., Новикова Л. И., Селиванова Н. Л.* // Воспитание? Воспитание... Воспитание ! : Теория и практика школьной воспитательной системы / под общ. ред. Н. Л. Селивановой. – 2-ое изд., – М., 2000. – 252 с.
11. *Подмазін С.* Особистісно орієнтована освіта (Соціально-філософський аналіз) : дис. ... докт. філос. наук : 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / С. Подмазін. – Дніпропетровськ, 2006. – 446 с.
12. *Сухомлинська О.* Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної думки в Україні / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1999. – № 1. – С. 41-45.
13. *Фіцула М. М.* Педагогіка : підручник. 2-ге видання, виправлене, доповнене / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2007. – 560 с.
14. *Шиянов Е. Н.* Гуманізація професійного становлення педагога / Е. Н. Шиянов // Советская педагогика. – 1991. – № 9. – С. 80-84.
15. *Ягунов В. В.* Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягунов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

Курилович А. Ю. Экологическое воспитание учеников начальных классов как педагогическая проблема.

В статье осуществлен анализ научных исследований в плане обоснования проблемы экологического воспитания учеников начальных классов. На основании современных научных исследований проанализированы подходы и концепции украинских и зарубежных ученых относительно сущности и содержания воспитания в целом и экологического воспитания в частности. Определена специфика субъектного подхода к организации экологического воспитания и рассмотрены функции субъектов экологического воспитания. Охарактеризована экоцентрическая концепция современного воспитания; проанализированы пути гуманизации воспитательного процесса в области экологического воспитания. Обобщены особенности и специфика экологического воспитания учеников начальных классов в условиях нынешнего времени, определены его педагогические условия и психологические основания.

Ключевые слова: воспитание, экологическое воспитание, ученики начальных классов, субъектный подход, экоцентрическая концепция, гуманизация.

KURYLOVYCH A. YU. Environmental education of primary school pupils as a pedagogical problem.

In the article the analysis of scientific researches on the substantiation of the problem of ecological education of pupils in primary classes is made. On the basis of modern scientific researches there have been analyzed approaches and concepts of Ukrainian and foreign scientists concerning the essence and content of education in general and environmental education in particular. The subjective approach towards the organization of environmental education has been determined and the functions of the subjects of environmental education have been clarified. The ecocentric concept of modern education has been characterized; the ways of humanization of the educational process within the framework of environmental education have been established. The peculiarities and specificity of environmental education of primary school pupils in modern conditions have been generalized, pedagogical conditions and psychological background have been defined.

Keywords: education, environmental education, primary school pupils, subjective approach, ecocentric concept, humanization.

УДК 371, 373.5, 378

**Литвинова С. Г.
Інститут інформаційних технологій та засобів
навчання НАПН України**

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ХМАРО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розкрито особливості проектування хмаро орієнтованого навчального середовища (ХОНС) загальноосвітнього навчального закладу. Визначено особливості формування матеріально-технічної бази та комп'ютерної техніки загальноосвітнього навчального закладу, окреслено санітарно-гігієнічні вимоги, що мають виконуватися вчителями під час організації та проведення навчання учнів в ХОНС, розкрито особливості використання електронних освітніх ресурсів та ігрових додатків ХОНС, описані особливості